

ORCHIS CAZORLENSIS - WEER EEN VOORBEELD VAN OVERDREVEN SPLITTING?

Dirk KAPTEYN DEN BOUMEESTER

Summary

The find of *Orchis cazorlensis* in the Sierra de Cazorla (Andalucía, Spain) led to some reactions and additions to the article of van der Straaten c.s on *Orchis spitzelii* elsewhere in this issue of Eurorchis. The find-spot is in light *Pinus*-wood in 1000 m altitude, on the upper edge of a steep road bank, where the vegetation is rather sparse. All these details correspond with van der Straaten's observations in the Vercors. Only the northwestern exposure of the site is different from the situation in France, but comes up to Landwehr's description of the Spanish sites.

The author agrees with van der Straaten c.s. that the characteristics of *Orchis cazorlensis* are not different enough from *O. spitzelii* to justify its status as a species. It seems more appropriate to consider the Spanish plants as geographical subspecies.

Zusammenfassung

Der Fund von *Orchis cazorlensis* in der Sierra de Cazorla (Andalusien, Spanien) hat zu einigen Reaktionen und Ergänzungen zu van der Straatens Artikel über *Orchis spitzelii* in diesem selben Eurorchis-Heft angeregt. Der Fundort befindet sich in leichtem *Pinus*-Wald in einer Höhe von 1000 m., am oberen Rand einer steilen Böschung, wo die Vegetation ziemlich spärlich ist. All diese Einzelheiten kommen mit van der Straatens Beobachtungen in dem Vercors überein. Nur die Nordwest-Exponierung unterscheidet sich von der Situation in Frankreich, kommt aber mit Landwehrs Beschreibung der spanischen Wuchsorte überein. Der Autor stimmt van der Straaten zu, dass die Merkmale von *Orchis cazorlensis* sich nicht deutlich genug von denen von *O. spitzelii* abheben um den Artenstatus zu rechtfertigen. Es scheint angebrachter die spanischen Pflanzen als geographische Unterart zu bezeichnen.

Inleiding

Dit artikelje sluit aan bij het artikel van J. van der Straaten c.s. (2002) over *Orchis spitzelii* elders in dit nummer. Tijdens een reis door Andalusië werd *Orchis cazorlensis* gevonden. Zowel de naamgeving van het taxon als de groeiplaats gaven aanleiding tot een reactie en aanvulling op van der Straatens artikel.

De groeiplaats

Tijdens een bezoek aan het Parc Nacional de Sierra de Cazorla op 6 mei 2002 werd een exemplaar gevonden van wat in Delforge's gids (1994) *Orchis cazorlensis* wordt genoemd. De plant stond in een licht *Pinus*-bos, op de bovenrand van de wegberm. De groeiplaats ligt op ca. 1000 m. hoogte en is zo'n 50 meter verwijderd van de Puente de la Herrerías. De berm heeft een noordwestelijke expositie. Dit is een verschil met van der Straaten's waarnemingen in de Vercors, maar het sluit wel aan bij de observaties van Landwehr (1977) over de groeiplaatsen in Spanje.

Tijdens zijn lezing in maart 2002 had van der Straaten al gewezen op het feit, dat *Orchis spitzelii* vaak op wat opener plaatsen op steilhellingen of bermen kan worden gevonden. De groeiplaats van dit exemplaar beantwoordt volledig aan zijn beschrijving. De bedekking van grassen is op de steile bermhelling duidelijk minder dan elders in de omgeving.

De benaming

De plant kon direct als een vorm van *Orchis spitzelii* worden herkend. Bij nadere beschouwing was de spoor opvallend kort en de bloemkleur vrij licht. Aan de hand van de gids van Delforge komt men dan tot de benaming *Orchis cazorlensis*. De vraag rees direct, of zo'n gering verschil wel voldoende gewicht heeft om een aparte soort te onderscheiden. Het is frappant te lezen, dat ook van der Straaten heel duidelijk zijn twijfels uit aan de status van een aparte soort.

De opsplitsing van *Orchis spitzelii* is niet het werk van Delforge. In dit geval was het splitwerk al veel eerder gedaan: Delforge voegt in zijn gids de naam Lacaita aan de soortnaam toe en vermeldt voor het type-exemplaar "Jaén, 1930." Het merkwaardige is, dat Lacaita (1930) niet voorkomt in de bibliografieën van Willing, hoewel die wat betreft de oudere literatuur toch vrij compleet zijn. Ook Landwehr noemt auteur en soortnaam niet in zijn werk, maar hij beeldt wel een plant uit de Sierra de Cazorla af onder de naam *Orchis spitzelii*, zonder nader commentaar (zie verder bij van der Straaten). Verder zoekwerk leverde tenslotte een artikel van Delforge over de Serranía de Cuenca (1989) op.

Legenda bij de foto's op pag. 37:

1 2

3 4

1 *Orchis cazorlensis*, Sierra de Cuenca (E).

2, 3, 4 *Orchis cazorlensis*, Puente de la Herrerías, Sierra de Cazorla (E).

Foto 1: J. van der Straaten

Foto's 2, 3, 4: D.W. Kapteyn den Boumeester

Op pag. 105/106 van dit artikel somt Delforge een groot aantal verschillen tussen *cazorlensis* en *spitzelii* op. Tenslotte schrijft hij, dat hij op grond van het voorafgaande instemt met de onderscheiding van *Orchis cazorlensis* als aparte soort door Lacaita in 1930. In de bibliografie staat het artikel genoemd: Lacaita, C. 1930 - Novitia quaedam et notabilia hispanica. *Cavaniollesia* 3: 20-47. De naam van het tijdschrift is door Delforge echter verkeerd geciteerd. Het heet *Cavanillesia* en het is tussen 1928 en 1938 in Barcelona uitgegeven.

Vermoedelijk is het artikel van Lacaita nooit erg bekend geworden, omdat het in het Latijn en in een minder bekend tijdschrift is gepubliceerd.

De door Delforge genoemde verschillen kunnen niet ontkend worden, maar het zijn voornamelijk verschillen in afmetingen. Alle Spaanse planten zouden op grond daarvan volgens Delforge tot *cazorlensis* behoren. Een ander argument om de Spaanse planten als aparte soort te beschouwen, zou te vinden zijn in de grote afstand tot de dichtstbijzijnde andere populaties (in Frankrijk).

Juist omdat het gaat om een bepaald gebied waarin de nominaatvorm ontbreekt en wordt vervangen door een slechts in details daarvan verschillende vorm, zou men kunnen spreken van een geografische variant. De taxonomische betiteling subspecies zou dan meer op zijn plaats zijn. De benaming zou dan worden *Orchis spitzelii* subsp. *cazorlensis*.

Geraadpleegde literatuur

Delforge, P. (1989). Les orchidées de la Serrania de Cuenca (Nouvelle-Catille, Espagne).

Observations et esquisse d'une catographie. *Les Naturalistes belges* 70 (3): 99-128.

Delforge, P. (1994). Guide des Orchidées d'Europe, d'Afrique du Nord et du Proche-Orient. Delachaux et Niestlé, Lausanne.

Landwehr, J. (1977). Wilde Orchideeën van Europa. I en II. Natuurmonumenten, 's-Graveland.

Straaten, J. van der, K. Laarhoven en W. van Kruijsbergen (2002). Het voorkomen van *Orchis spitzelii* in de zuidoostelijke Vercors. *Eurorchis* 14: 45-62.

D.W. Kapteyn den Boumeester

Gravin Adahof 1

NL-2114 DW Vogelenzang

dw.kapteyndboumeester@hccnet.nl